

Betänkandet "Utredningen om specialistsjuksköterskeutbildning och vissa andra hälso- och sjukvårdsutbildningar SOU 2018:77"

Yttrandet behandlar främst **Kap 8**. Finns det behov av en **specialiströntgensjuksköterske-examen?** – nulägesbeskrivning, överväganden och förslag.

I detta ärende har ledamöter i styrelsen för **Svensk förening för Röntgensjuksköterskor** och ledamöter i dess Vetenskapliga Råd deltagit.

Sammanfattning

Vi välkomnar utredningens förslag att regeringen uppdrar åt Universitetskanslersämbetet att ytterligare utreda vilka förutsättningar som finns för de lärosäten som har examensrätt för röntgensjuksköterskeexamen att bedriva och genomföra en specialiströntgensjuksköterskeexamen.

Vi instämmer i förslagen om krav på systematisk och fortlöpande fortbildning samt ett ökat antal fristående kurser inom högskolan.

Vi anser dock inte att de sistnämnda, fortbildning och fristående kurser, kan ersätta den kunskapsutveckling och fördjupning som en specialistutbildning för röntgensjuksköterskor innebär.

Den totala samstämmigheten i det omfattande underlag som inlämnats i samband med utredningen bör beaktas.

Vi anser att stora delar av betänkandet tydligt belyser behovet av en specialist-röntgensjuksköterskeexamen utifrån inlämnat underlag, intervjuer och möten med verksamhet, lärosäten och profession.

Vi anser också att utredningens bedömning bygger på odelad misstolkning av den föreslagna specialistutbildningen för röntgensjuksköterskor från Svensk förening för röntgensjuksköterskor gällande antal högskolepoäng.

Det saknas bärande argument för utredningens förslag att inte införa specialist-röntgensjuksköterskeexamen i Högskolan.

Vi förordar en reglerad specialistutbildning med öppen inriktning för röntgensjuksköterskor.

Vi förordar också en utbildning som leder fram till Avancerad Klinisk Röntgensjuksköterska (AKR) motsvarande sjuksköterskornas Avancerad Klinisk Sjuksköterska (AKS) på masternivå.

Bakgrund

En specialistutbildning krävs för att erbjuda god och säker vård för patienten och för att attrahera, rekrytera, utveckla och behålla fler röntgensjuksköterskor i yrket. I en mer komplex och tekniskt avancerad vårdmiljö finns behov av fördjupad akademisk kompetens hos röntgensjuksköterskor inom huvudområdet radiografi. Avsaknaden av specialistutbildning för röntgensjuksköterskor inom radiografi försvårar också rekrytering av nya studenter. Verksamhet och lärosäten är i behov av specialistutbildade röntgen-sjuksköterskor för att stimulera forskning och utveckling.

Specialistutbildade röntgensjuksköterskor innebär en kvalitetssäkring för patient, arbetsgivare och samhälle.

Identifiering och synpunkter på betänkande av utredningen

Kapitel 2.3 I expertgruppen har det inte funnits någon person med fördjupad kunskap inom röntgensjuksköterskans profession. En sådan person hade sannolikt kunnat bistå utredningen med expertis och kvalitetssäkring och därmed kunnat undvika de missförstånd som uppstått om antal högskolepoäng i förslag på en utbildning till specialistutbildning för röntgen-sjuksköterskor. Se kapitel 8.3.3.

Kapitel 4.5.23 Vi förordar också en utbildning som leder fram till Avancerad Klinisk Röntgensjuksköterska (AKR) motsvarande sjuksköterskornas Avancerad Klinisk Sjuksköterska (AKS) på masternivå. Begreppet 'advanced clinical practice' definierades 2017 av Health Education England (HEE). Utbildningen/titeln kan erhållas av legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal och omfattar "radiographers" som motsvaras av den svenska legitimerade röntgensjuksköterskan, enligt Socialstyrelsen. Utbildningen bedrivs på master nivå och den som tar examen utför uppgifter som karakteriseras av en hög autonomi och eget beslutsfattande, <https://hee.nhs.uk/our-work/advanced-clinical-practice>.

Kapitel 8.3.1 Nulägesbeskrivningen i utredningen påvisar en total enighet och samsyn kring behovet av specialistexamen för röntgensjuksköterskor. Vi instämmer i de fakta och synpunkter som inkommit ifrån samtliga ingivare (vårdgivare, lärosäten, vetenskapligt underlag och röntgensjuksköterskeprofessionen) att en ny examen som ska leda till specialiströntgensjuksköterska ska införas i Högskolan. Trots total enighet är utredarnas bedömning att denna examen inte ska införas i Högskolan.

Kapitel 8.3.2 Vi instämmer i att den påtalade tidsbristen har medfört att utredningen inte i önskad utsträckning kunnat medföra en fördjupad bedömning. Vi uppfattar att tidsbristen lett till en ofullständigt genomförd analys av behovet av en specialiströntgen-sjuksköterskeexamen samt resulterat i felaktig tolkning av inlämnat underlag från ingivare. Se 8.3.3! Sakliga argument saknas för att inte inrätta en specialistutbildning för röntgensjuksköterskor.

Kapitel 8.3.3 Beskrivningen av Röntgensjuksköterskans möjligheter till utbildning på avancerad nivå bygger på att underlaget från Svensk förening för Röntgensjuksköterskor har felaktigt tolkats vilket beskrivits ovan under 8.3.2. Det inlämnade förslaget innehåller 60 högskolepoäng inom respektive specialområden.

Vi vill förtydliga att det förutom Uppsala universitet även finns andra lärosäten i Sverige som inrättat magister-/masterprogram för röntgensjuksköterskor. Karolinska institutet har sedan 2009 utbildat röntgensjuksköterskor i programform med 60 högskolepoäng, avancerad nivå, i radiografi, Örebro universitet har program på masternivå liksom Lunds universitet. Det bör poängteras att magister-/masterprogram och fristående kurser inte kan ersätta en specialiströntgensjuksköterskeutbildning utan istället komplettera varandra som möjliga vidareutbildningar. En specialistutbildning ger fördjupade kunskaper inom ett av röntgensjuksköterskans många specialområden.

Kapitel 8.4.1 Trots rapportens beskrivning av det påtagliga behovet av en specialistutbildning är utredningens bedömning att

specialiströntgensjuksköterskeexamen inte ska införas i högskolan. Bedömningen bygger bland annat på missuppfattningen att det endast finns 30 högskolepoäng i huvudområdet. Det inlämnade förslaget lämnar således inriktning av specialisering öppen, men med erforderligt antal högskolepoäng (60) inom respektive inriktning. Införandet av en specialistexamen för röntgensjuksköterskor i högskolan innebär ett starkt incitament för lärosätena att skapa kurser i ett sammanhållet program som leder fram till specialiströntgensjuksköterskeexamen.

Kapitel 8.4.2 Vi instämmer i utredningens förslag om vikten av systematisk och fortlöpande fortbildning. Detta ligger i linje med röntgensjuksköterskans kompetensbeskrivning (Svensk förening för röntgensjuksköterskor, 2012). Fortbildning innebär uppdatering av kunskap och är vårdgivarens ansvar. Vidareutbildning däremot innebär ny samt fördjupad kunskap och bör utgå från universitet och högskolor. Texten i kapitel 8.4.2 ger en otydlig bild av vilka professioner som berörs och innefattas.

”Genom att ställa krav på fortbildning både synliggörs och tydliggörs specialistsjuksköterskans kompetens. Det är viktigt inte minst utifrån vårdgivarnas användning av specialistkompetensen” (s.390).

Vi instämmer i detta men ställer oss frågande till om röntgensjuksköterskan är inkluderad eller exkluderad i denna beskrivning. Växlingen av begreppen röntgensjuksköterska och sjuksköterska är ofta förekommande i utredningen vilket försvårar tolkning av texten.

Kapitel 8.4.3 Vi välkomnar utredningens förslag att tillsätta öronmärkta medel till de olika lärosätena för att genomföra fristående kurser upp till 30 högskolepoäng. Konsekvenserna kan innebära att ekonomi kommer att styra utbildningen snarare än kompetensbehovet. Definition av begreppen fortbildning och vidareutbildning saknas i utredningen och används omväxlande vilket försvårar läsningen och innehållet blir otydligt.

Vi instämmer i kravet på samverkan mellan olika lärosäten utifrån ämnesfördelning i kurserna för att resurserna ska användas mer effektivt.